

Asia: VN/21868/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta sekä tuloverolain 92 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunnonantajan näkemykset esityksen tavoitteista ja vaikutuksista

-

2. Lausunnonantajan näkemykset lakiehdotuksista ja säännöskohtaisista perusteluista

-

3. Lausunnonantajan yleiskommentit esityksestä

Esitys alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta on kannatettava toimenpide harvaan asuttujen alueiden osaavan työvoimapulan helpottamiseksi.

Alueellinen opintolainahyvitys tukee harvaan asutulle alueelle töihin muuttamista, silloin kun kiinnostus alueita kohtaan on jo olemassa, mutta olosuhteet ja kustannukset rajoittavat muuttoa. Lapin kauppakamari toteaa, että mikäli kokeilu suoritetaan luotettavasti ja riittävän suurella kokeilualueella, sen tulokset kertovat luotettavalla tavalla, millaista merkitystä opintolainahyvityksellä on työvoimapulan helpottamisessa harvaan asutuilla alueilla.

Ehdotamme, että valmistelussa huomioidaan myös elinkeinon ja yritysten tarpeet. Nyt ehdotuksen pohjana olevassa selvityksessä keskitytään arvioimaan julkisen sektorin työvoimatarpeita ja ammattialoja, mm. sote-henkilöstö, opettajat jne. Merkittävää pulaa korkeakoulutetusta työvoimasta on julkisen sektorin lisäksi monella elinkeinosektorilla. Lapissa matkailu- ja ravitsemisala kärsii ennennäkemättömästä työvoimapulasta. Lisäksi muun muassa teollisuudessa, kaivostoiminnassa sekä kaupan ja palvelujen aloilla on merkittävää työvoimapulaa. Lapin ammattibarometrin 1/2022 mukaan Lapissa on pulaa korkeakoulutetuista sosiaali- ja terveysalan osaajista (lääkärit, sairaan- ja terveydenhoitajat, psykologit, farmaseutit jne.), varhaiskasvatus- ja

erityisopettajista, jsekä yrityssektorin tarvitsemista hotelli- ja ravintola-alan työntekijöistä ja rakentamisen, konetekniikan, sähkö- ja tietotekniikan alan asiantuntijoista.

Lapin 21:stä kunnasta kokeilualueeseen on ehdotettu viittä. Jos Lapin kunnista alle neljäsosa on mukana kokeilussa ja alue rajautuisi ehdotuksen mukaan, jäisi kokeilualueen ulkopuolelle noin 90 % Lapin yritysten toimipaikoista.

Esityksessä ja taustaselvityksessä on viitattu ns. Norjan malliin, jota on esityksessä osin myös mukailtu. Norjan erityistukialue sijaitsee aivan maan pohjoisimmassa osassa. Nyt Suomeen ehdotettu kokeilu jättää pohjoisia kuntia runsaasti kokeilun ulkopuolelle.

Alueiden valinnan perusteeksi on esitetty sitä, että kokeilualueen tulisi muodostaa selvärajainen yhtenäinen alue työssäkäynti- ja asiointialueiden mukaisesti ja alueella on riittävä työpaikkapotentiaali. Ehdotettu opintolainahyvityksen suuruus ei yksinään riitä syyksi muuttaa paikkakunnalle, vaan kuntaa kohtaan tulee olla vahvaa kiinnostusta jo olemassa, jotta muutto realisoituu. Tulosten luotettavuuden varmistamiseksi on tärkeää, että kokeilualueeseen kuuluu monipuolisesti kuntia, joissa on korkeakoulutetuille riittävästi työmahdollisuuksia ja joita kohtaan asuin- ja työskentelypaikkana on merkittävää kiinnostusta, mutta olosuhteet ja niistä aiheutuvat kustannukset estävät muuttoa tällä hetkellä.

Ehdotamme, että kokeilualueetta laajennetaan koskemaan koko Lapin maakuntaa. Näin saadaan mukaan pohjoisen kuntia, joissa elinkeino kärsii osaavan työvoiman pulasta monilla eri aloilla, ja kokeilun tulosten vaikuttavuus kasvaa. Yksi peruste kokeilualueen laajentamiseen Lapissa on se, että Lapin pitovoima korkeakoulututkinnon suorittaneista on hyvin alhainen, vain 44,7 %. Ehdotetun kokeilualueen muissa maakunnissa se on tätä korkeampi. Lisäksi Lappi on selkeästi Suomen harvaanasuvin maakunta, väestön tiheys on 1,9 asukasta neliökilometriä kohden.

Tuen hakijoiden suhteellinen osuus kokeiluryhmään valituista voisi olla hieman korkeampi, jos mukaan kokeilualueeseen tulee lisää kuntia. Satunnaisotannon vuoksi tämä ei kuitenkaan nostaisi kokeilun kustannuksia merkittävästi ja tulosten luotettavuus kasvaisi.

Korkeakoulutettujen opintolainahyvityksen kokeilu ja tulosten perusteella mahdollinen pidempiaikainen käyttöönotto on yksi keino, jolla osaltaan helpotetaan osaavan työvoiman saantia. Tämä ei kuitenkaan ole yksinään riittävä ratkaisu, vaan rinnalle tarvitaan muita toimia. Etenkin työperäisen maahanmuuton hidasteita Suomessa on purettava nopeasti. Esimerkiksi Lapissa on merkittävää työvoimapulaa myös toisen asteen koulutukset suorittaneista ammattiosaajista. Lapin kauppakamari ehdottaa, että työvoiman liikkuvuuden lisäämiseksi myös esimerkiksi liikkuvuusavustusta sekä työasuntovähennystä laajennetaan ja selvitetään ja pilotoidaan kaksoiskuntalaisuuden mahdollisuudet.

Lisätietoja:

Toimitusjohtaja Liisa Ansala, liisa.ansala@chamber.fi

Edunvalvontapäällikkö Hanna Baas, hanna.baas@chamber.fi

Baas Hanna
Lapin kauppakamari